

Asia: VN/144/2022

Hallituksen esitys eduskunnalle työttömien opiskelua ja työttömyysturva-oikeutta koskevaksi lainsäädännöksi

Yleisiä huomioita esityksestä

Voitte kirjoittaa huomionne alla olevaan kenttään.

Suomen maine korkean osaamisen maana edellyttää koulutustason nostoa kaikissa ikäryhmissä ja etenkin nuorten aikuisten kohdalla. Tämä on myös Suomen kansallinen tavoite.

Pääsääntöisesti koulutustason nosto rahoitetaan opintoetuuksilla, mutta kyseessä oleva hallituksen esitys laimentaisi mahdollisuutta opiskella työttömyysetuudella. Tämä asettaa opiskelijat lähtökohtaisesti eriarvoiseen asemaan. Kärjistetysti voisi sanoa, että osa opiskelee opintoetuudella ja rahoittaa opiskelunsa ja elämänsä lainarahalla ja osa opiskelee työttömyysetuudella ja rahoittaa opiskelunsa ja elämänsä toimeentulotuella. Opiskelijoiden yhden-vertaisen kohtelun varmistamiseksi tulisi opinnot rahoittaa opintoetuudella.

Lausuttavaa luonnoksen työttömyysturvalakia koskevista muutosesityksistä

Voitte kirjoittaa huomionne alla olevaan kenttään.

Kun katsotaan esityksen vaikutuksia kuntatalouteen, konkretisoituu valtion ohjaus- ja tavoitevaikutusten ristikkäisyys. TE2024-uudistuksessa kunnille on luotu kannustava rahoitusmalli, joka kasvattaa kunnan maksuosuutta työttömyysetuudella opiskelun aikana. Se kannustaa kuntia ohjaamaan asiakasta töihin kesken opiskelujen, vaikka koulutustason noston merkitys työllisyyttä parantavana toimenä asiakkaan työurassa on tutkitusti kestävämpi ratkaisu.

Esityksessä ei ole arvioitu millään lailla esityksen vaikutuksia kuntien työmarkkinatukimaksuihin. Me Kuntaliitossa katsomme, että esityksellä on selviä vaikutuksia kuntien työmarkkinatuen rahoitusosuuteen ja uudistus tulee kasvattamaan kuntien rahoitusvastuuta kannustavan rahoitusmallin astuessa voimaan.

Esityksessä ehdotettu muutos työttömyysetuudella tuettuna omaehtoisia opintoja opiskelevien palveluprosessiin lisää myös merkittävästi työmäärää sekä työ- ja elinkeinotoimistossa ja kuntakokeiluissa, jonne on keskitetty maahanmuuttajien palvelut. Pohjoismainen työvoimapalvelumalli on ollut vasta toista kuukautta käytössä ja jo nyt voidaan sanoa, että lausuntokierroksella nostetut huolet työnhakukeskustelujen resurssoinnissa, ovat olleet aiheellisia. Esityksessä ehdotettu työmäärän lisäys perustuu laskennalliseen arvioon ja olisi noin 78 henkilötyövuotta ja palkkauskustannukset 4,7 miljoonaa euroa. Me Kuntaliitossa pidämme tärkeänä, että kustannukset esimiestyöstä, toimi-tiloista, ict-menoista, perehdytyksestä ja muista uudistuksesta aiheutuvista kuluista arvioidaan ja huomioidaan.

Esityksessä myös todetaan, että kustannukset voivat kasvaa enemmän, jos hakijat ilmoittavat työllistymissuunnitelman toteuttamisesta ja tarjotun työn hakemisesta merkittävässä määrin muulla tavoin kuin verkkopalvelun kautta. Tämä tulisi ottaa huomioon resurssilaskelmissa, sillä uudistus kasvattaa maahanmuuttaja-asiakkaiden kotouttamislain mukaisten omaehtoisten opintojen osalta työnhakukeskustelujen määrää. Työnhakukeskustelujen lisääntyminen lisää myös tulkkauspalvelujen kysyntää ja sitä kautta myös kustannuksia.

Lausuttavaa työttömyysetuudella tuettuna omaehtoisia opintoja opiskelevien palveluprosessista ja työnhakuvelvollisuudesta

Voitte kirjoittaa huomionne alla olevaan kenttään.

Hallituksen esityksessä todetaan, että työttömyysetuudella tuettuna omaehtoisia opintoja opiskelevien ammatillisia valmiuksia antavan koulutuksen suorittaneiden työnhakijoiden siirtäminen täysimääräisen työnhakuvelvollisuuden piiriin vahvistaisi julkista taloutta vuonna 2023 arviolta noin 10 miljoonalla eurolla.

Kun työtön työnhakija opiskelee työttömyysetuudella yli kuukauden kestäviä omaehtoisia opintoja, hän on alennetun työnhakuvelvollisuuden piirissä eli hänen on haettava kolmen kuukauden tarkastelujaksojen aikana kolmea työpaikkaa. Esityksen mukaan alennettu työnhakuvelvollisuus rajattaisiin koskemaan vain sellaisia omaehtoisia opintoja opiskelevia työnhakijoita, jotka eivät ole suorittaneet peruskoulun tai lukion jälkeistä tutkintoon johtavaa, ammatillisia valmiuksia antavaa koulutusta. Kaikki muut omaehtoisia opintoja suorittavat työnhakijat olisivat esityksen mukaan täysimääräisen työnhakuvelvollisuuden piirissä. Tämä tarkoittaisi kuukauden kestäväen tarkastelujakson aikana neljän työpaikan hakemista.

Työnhakuvelvoitteen kiristäminen voi jopa johtaa siihen, että työnhakijan mahdollisuudet suorittaa opintoja vaikeutuvat. Omaehtoinen opiskelu kohentaa työnhakijan työmarkkinakelpoisuutta, antaa mahdollisuuden vaihtaa kokonaan alaa ja kehittää työelämän kannalta relevanttia osaamista, jolloin työnhakijalla on entistä suurempi todennäköisyys työllistyä. Muutosesitys saattaa lyhyellä

tähtämellä johtaa nopeampaan työllistymiseen, mutta voi samalla myös heikentää seuraavien työsuhteiden pysyvyyttä.

Me Kuntaliitossa haluamme nostaa esiin huolestamme siitä, kuinka työnhakijoiden tosiasialliset mahdollisuudet suoriutua omaehtoisista opinnoista voisivat käytännössä toteutua. Opiskelun ohella sekä työnhakukeskusteluihin osallistuminen että työpaikkojen hakeminen työnhakuvelvollisuuden mukaisesti tarkasti määriteltyjen ajanjaksojen puitteissa on vaativa tehtävä.

Esityksen mukaan kotoutumisen edistämistä annetussa laissa tarkoitettuja työttömyysetuudella tuettuja omaehtoisia opintoja opiskelevien työnhakijoiden osalta työnhakukeskustelujen lisääntyminen voi aiheuttaa tulkkauspalvelujen kysynnän kasvua. Tämän osalta on kuitenkin otettava huomioon, että maahanmuuttajille järjestetään henkilökohtaista palvelua melko paljon jo nykyisin, eikä esitetty muutos sen vuoksi välttämättä vaikuta maahanmuuttajille järjestettäviin työnhakukeskusteluihin samalla tavalla kuin muihin työnhakijoihin.

Työnhakukeskustelujen lisääntyminen aiheuttaa väistämättä myös tulkkauspalvelujen kasvavaa tarvetta. Seikka, että maahanmuuttajille järjestetään jo nyt paljon henkilökohtaista palvelua, on osoitus siitä, että maahanmuuttajat tarvitsevat enemmän henkilökohtaista palvelua kuin kantaväestöön kuuluvat asiakkaat. Jos nykyiseen useammin tapahtuvaan henkilökohtaiseen palveluun sisällytetään lisäksi työnhakukeskustelut, saattaa se vähentää muun tarvittavan henkilökohtaisen palvelun saatavuutta. Yleisesti kunnissa on todettu, että esimerkiksi palveluun käytettävän ajan ja henkilöresurssin tarve maahanmuuttajien palveluissa on noin 1,5–2-kertainen verrattuna kantaväestön tarvitsemiin palveluihin. Myös käyntikertoja saman palvelun toteutumiseen tarvitaan usein enemmän kuin kantaväestön palveluihin. Jotta työnhakukeskusteluista olisi hyötyä maahanmuuttajan työllistymisen edistämässä ilman, että vähennetään muuta henkilökohtaista palvelua, on Kuntaliiton mielestä välttämätöntä lisätä keskustelujen toteuttamiseen riittävät tulkkaus- ja henkilöstöresurssit. Muutoin lain tavoitteet saattavat jäädä toteutumatta.

Me Kuntaliitossa pidämme tärkeänä, että rahoituksen riittävyttä tulkkaus- ja uusien tehtävien kustannusten korvausten osalta seurataan. Mikäli korvaustaso ei ole riittävä, tulee sitä korjata kotoutumisen edistämisen onnistumisen varmistamiseksi. Erityisesti on turvattava tulkkaus- ja tulkkauspalvelujen käytettävien resurssien riittävyys. Esityksen mukaan tulkitsemisestä aiheutuneet kustannukset sisällytetään osaksi laskennallista korvausta. Tällä hetkellä tulkitsemisen kustannuskorvauksissa kunnille ei ole määritelty aikarajaa. On otettava huomioon se, että kaikkiin kuntiin ei välttämättä muuta kansainvälistä suojelua saavia vuosittain, jolloin tulkitsemisen kustannusten korvausaika katkeaa eikä korvaus vastaisi mahdolliseen tarpeeseen. Kaikkien kotoutujien suomen tai ruotsin kielen oppiminen ei tapahdu niin nopeasti, että tulkin apua ei tarvittaisi. Kuntaliitto pitää tärkeänä, että tällaisissa tapauksissa kunnalle voidaan korvata tulkitsemisen kustannukset muutoin kuin laskennallisen korvauksen osana.

Esityksen ehdotus siirtää opiskelijat täysimääräisen työnhakuvelvollisuuden piiriin vaikuttaa asiakasnäkökulmasta epäjohtonmukaiselta; ensin asiakkaalle annetaan lupa opiskella työttömyysetuudella ja opintojen aikana asiakkaan tulisi osallistua työnhakukeskusteluihin ja ottaa vastaan työpaikka, jolloin opinnot jäisivät kesken. Asiakas ei saisi koulutustason noston tarjoamaa suojaa tulevaa työttömyyttä vastaan ja julkisen sektorin näkökulmasta asiakkaalta voivat jäädä opinnot kesken.

Esityksen mukaan työnhakukeskusteluja eikä täydentäviä työnhakukeskusteluja käydä yli kuukauden ajan opiskelevien, koulutusta vailla olevien ja kotouttamisen edistämisestä annetun lain 22–24 §:ssä tarkoitetulla tavalla työttömyysetuudella tuettuna opiskelevien osalta. Tämä tarkoittaisi siis sitä, että jatkossa TE2024-uudistuksen myötä kunnat rahoittaisivat työttömyysetuudella opiskelevien koulutusta vailla olevien opiskelua ja esimerkiksi maahan-muuttajien luku- ja kirjoitustaidon opintoja. Vapaan sivistystyön opetussuunnitelman mukainen luku- ja kirjoitustaidon opiskelu ja koulutusta vailla olevien koulutus tulisi rahoittaa muulla tavoin kuin työttömyysetuudella. Vaihtoehtona voisi olla, että valtio kantaa rahoitusvastuun kokonaisuudessaan niistä henkilöistä, joiden kanssa ei käydä työnhakukeskusteluja lain mukaan.

Lausuttavaa opiskelua koskevasta työttömyysturvan käsittelyprosessista

Voitte kirjoittaa huomionne alla olevaan kenttään.

-

Lindberg Erja
Suomen Kuntaliitto ry